



על השאלה המטרידה

השבוע כל אדם במדינת ישראל:

מה הולך כאן? מי השתגע — האמריקאים, אבא אבן, העיתונות או אני? — שאלה זו יכלה לעלות השבוע בליבו של קורא-עיתונים ישראלי, שעקב במתיחות אחרי הכותרות הראשיות.

יום אחד נראה כאילו ישראל מאבדת את בעלת-כריתה האחרונה בעולם.

למחרת היום באה הודעה מרגיעה הקובעת שלא קרה שום דבר, שהאמריקאים לא שינו את עמדתם בכלל.

כעבור יום באה שוב ידיעה שהאמריקאים בוגדים בנו, כמו הצרפתים. ובמערבולת זו של ידיעות סותרות, שרדפו זו את זו, התבלבל הכל. רק דבר אחד נשאר בטוח: משהו אינו בסדר. משהו מאוד-מאוד אינו בסדר. האנרח הבחין בכך — אם כי לא יכול היה לדעת מה קרה. הוא הבחין בכך באופן ריגשי, על פי גוסס הדברים שנתפרסמו.

הפער היה קיים תמיד

אלוה הדברים שקרו השבוע, בעת ביקורו של אבא אבן, היו הגיוניים בתכלית. לא היה בהם שום בילבול. העמדה האמריקאית היתה ברורה ועיקבית. הבילבול שנוצר נבע מתופעה שאינה קשורה בכלל באמריקאים. מזה שנתיים מפעיל

האם

„בוגדת“

ארצות

הבכרית?

משרד-החוץ, באמצעות כתבי-העיתונות באמריקה ובישראל, שיטות של שטיפת-מוח. שיטות אלה היו מכוונות בעיקר כלפי העולם, אך הם השפיעו רק על ישראל. כתוצאה מכך קיבלו האזרחים הישראליים (ובכלל זה השרים וחבריו הכנסת, שקיבלו את אותה האינפורמציה) תמונה מסולפת לגמרי של המצב.

לכן, בעוד שבחשיגנטון התגבשה ידיעה אחת, היה נדמה בישראל כאילו שורת שם ידיעה אחרת לגמרי — הידיעה של אבא אבן וחבריו, אנשי הליכוד הלאומי. הבר ברולט, למשל, לגבי בעיית הגבולות:

בישראל נתקבל זה מכבר הרושם כי האמריקאים השלימו עם עמדת הליכוד-הלאומי, שישראל צריכה לספח שטחים נרחבים כדי להגיע לידי „גבולות מוסכמים, בטוחים ומוכרים“, כלומר, לפי הגרסה הישראלית, לגבולות שהם באמצע, בין קווי ה-4 בינוי ובין קווי ה-11 בינוי. למשל: תוכנית אלון, הכוללת סיפוח שטחים גדולים מאוד.

רושם זה מוטעה מוסדר. אפילו בשיא הידידות הישראלית-אמריקאית, בימי הנשיא ג'ונסון, שמפלגתו היתה תלויה בקולות היהודים, לא הסכימה אמריקה מעולם לשום סיפוח שטחים. היא לא הכירה אפילו בסיפוח ירושלים המזרחית. הידיעה האמריקאית היתה ונשארה שבאים כחשבון רק תיקוני-גבול קלי-ערך.

כדוגמה אחרת יכולה לשמש בעיית המשא-והמתן הישיר: בישראל נתקבל הרושם כאילו האמריקאים תומכים בהחלט בידיעה הישראלית, שאין אפשר להסכים לשום הסדר אלא אם הושג במשא-ומתן ישיר בין ישראל וממשלות-ערב, שיסתיים בחוזה-שלום רשמי וישיר.

אולם האמריקאים לא קיבלו נוסח זה מעולם. להיפך: בעיניהם זוהי התקשורת ילדותית של ישראל על שיטה של משא-ומתן, בעוד שהדבר החשוב היחיד הוא תוצאת המשא-והמתן.

כלומר: חשוב לקבוע מה דורשת ישראל, מבחינת הגבולות ושאר הבעיות. ולא באיזו טכניקה של משא-ומתן תשיג את דרישותיה.

כך היה קיים פער עצום בין עמדות ירושלים וושינגטון בכל 23 החודשים מאז המלחמה. אולם פער זה לא בא לידי ביטוי ממש. וזאת משלוש סיבות:

- **ממשלת ג'ונסון** לא התכוונה לנקוט שום יוזמה מצידה, מפני שהיתה עסוקה בווז'אט'נאם וגם מפני שהיתה תלויה בקולות היהודים. דובריה השמיעו הודעות פרו-ישראליות לשם רכישת קולות, אך מבלי לשנות את העמדה העקרונית של הממשלה.
- **ממשלת ישראל** היתה מעוניינת להעלים את הפער, מטעמים פנימיים וחיצוניים.
- **הערבים והרוסים** לא נקטו בשום יוזמה חיובית שיכלה להבליט את הגיוניהם.

מה מריץ את ניכסון?

מצב זה השתנה עם כניסת ממשלת-ניכסון לתפקידה. היא הכניסה לעמות-מפתח סוג חדש של אישים, בעלי גישה רעננה ונכונות ליטול יוזמה לסיתרון בעיות. ביניהם: יעצו המדיני של ניכסון, הנרי קיסינג'ר, שהוא שר-החוץ האמיתי; צ'ארלס יוסט, שר



אבא אבן עם ויליאם רוג'רס

לוח מונחים

- **„חווה שלום בין הצדדים“**: הדרישה של ממשלת-ישראל. חווה שעליו יחתמו ישראל וממשלות ערב, בעיקבות משא-ומתן ישיר ביניהן.
- **„הסכם חווי“**: הנוסח של ניכסון. הסדר אשר הצדדים יסכימו לו במיטמכים התומים, אך לא-ידווקא בחוזה ישיר ביניהם. למשל: הסדר שיתקבל בכתב בפרד.
- **„שלום כפוי“**: הסדר-שלום שהגדולים יחליטו עליו בלי הסכמת הצדדים, ויכפו אותו על הצדדים בכוח.
- **„שלום מוסכם“**: אותו הדבר, אחרי שהגדולים ישכנעו או יכריחו את הצדדים להסכים לו בפירוש.
- **„גבולות בטוחים ומוכרים“**: נוסח שנלקח מהחלטת מועצת הביטחון טן ה-22 בנובמבר 1967, האומרת שלכל מדינה במרחב יש זכות „לחיות בשלום בתוך גבולות בטוחים ומוכרים, כשהיא חופשית מאוימים ומפגנולות-אלימות.“ מנוסח החלטת ברור כי הכוונה היא, פחות או יותר, לגבולות ה-4 בינוי שהי ערבים יכירו בהם רשמית ושהאויים או המעצמות יתנו להם ערובות ביטחוניות.
- **„גבולות ביטחון“**: ההיפך מן הניל, נוסח של חסידי-הסיפוח בישראל. הכוונה היא לומר כי אופיים הביטחוני של הגבולות אינו נובע משלום או מערוי בית, אלא ממיקומם הגיאוגרפי.
- **„גבולות מוסכמים, בטוחים ומוכרים“**: הנוסח של ממשלת-ישראל. המילה „מוסכמים“ נוספת כאן לנוסח של החלטת מועצת-הביטחון, כדי להתנות את קביעת הגבול בחתימת חוזה-שלום עם הערבים.
- **„תפקיד בירושלים“**: משהו שאפשר לתת לערבים כדי לתת להם אח ההרגשה שלא ויתרו על ירושלים, בעוד שהעיר תישאר מאוחדת בידי ישראל. למשל: ריבונות על המקומות הקדושים לאיסלאם.

בממשלה וראש המשלחת באו"ם, שהוא מומחה ותיק לענייני המרחב; ויליאם רוג'רס, שהוא שר-החוץ הרשמי. לאנשים אלה ניתן גיבוי חזק מצד ניכסון, מפני שמנוי וגמור עימו להיכנס להיסטוריה כנשיא מוצלח ונמרץ, הפותר בעיות.

בניגוד לג'ונסון, אין ניכסון תלוי בקולות היהודים, שלא בחרו בו ממילא. לעומת זאת יש בממשלתו השפעה ניכרת לחברות-הנפט, שיש להן עניין מיוחד במרחב, התומכות תמיד במפלגה הרפובליקאית.

המניעים הדוחפים את ניכסון ואנשיו להשיג בכל האמצעים הסדר במרחב הם, לפי סדר-החשיבות:

- **מניעת מלחמת-עולם**. השינגטון משוכנעת כי במצב הנוכחי עלולה לפרוץ בכל עת מלחמה בין ישראל וארצות-ערב. מלחמה כזו עלולה לאלץ את ברית-המועצות לשגר לעזרת הערבים כוחות יבשה, אוויר וים, ואפילו טילים, דבר שיכריח את ארצות-הברית להתערב אף היא. כך יכול להיגרם עימות גרעיני, שיפיל מאות מיליוני חללים. מחשבה זו מטביעה את חותמה על כל מעשי חשינגטון, והאמריקאים משוכנעים כי היא קיימת באותה מידה גם במוסקבה. הישראלים, החיים בעולם משלהם, אינם מסוגלים לתפוס את מלוא משמעותה של דאגה זו.
- **מניעת חדירתה של סין**. מול האיום הסיני העולמי, שהוא מהפכני, קיים אינטרס משותף של המימסד הסובייטי והמימסד האמריקאי להגן על הסטטוס-קו. הדבר בולט במיוחד במרחב. יש מימסד פרו-אמריקאי (ישראל, ירדן, לבנון, סעודיה, כחית, וכז) ויש מימסד פרו-סובייטי (מצרים ובעלות-בריתה).
- על המימסד הכפול הזה מאיימת עתה התנועה המהפכנית הפלסטינית, המערערת את כל המישטרים במרחב. בעוד שישראל מנסה להתעלם מקיומה, בזילזול שמקורו בכורות, מתייחסים האמריקאים, ועוד יותר הסובייטים, בדאגה חמורה ביותר לתנועה זו. קיים אצלם החשש כי התנועה הפלסטינית תתקשר בקרוב עם סין, כפי שכבר עשה אחד